

Король Олександр Дмитрович,
доктор географічних наук, доцент
Смик Оксана Степанівна,
кандидат географічних наук,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці,
Україна, e-mail: o.korol@chnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1114-1090>
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці,
Україна, e-mail: o.smuk@chnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8291-1929>

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ТЕКСТ ЕКСКУРСІЇ ТА ДРАМАТУРГІЯ

Мета. Проаналізувати застосування принципів драматургії у написанні індивідуального тексту екскурсії з метою зробити його цікавим для туриста. Розробити метод написання індивідуального тексту екскурсії на основі принципів драматургії. Апробувати цей метод на прикладі оглядової екскурсії Чернівцями.

Методика. Робота побудована на екскурсійному методі пізнання, який поєднує показ об'єктів наживо та розповідь про них, при цьому показ має провідний характер, а розповідь – супровідний. Екскурсії розглядаються як організація дозвілля людей у модусі туристів, для яких пізнання відбувається у вільний час і поєднується із відпочинком, через що індивідуальний текст екскурсії має бути цікавим.

Результати. Основні результати даного дослідження включають створення методу написання індивідуального тексту екскурсії на основі принципів драматургії «Сувій екскурсії», яка забезпечує: логічність і емоційну насиченість тексту; активну участь слухачів у сприйнятті матеріалу; послідовний розвиток тематичних ліній маршруту. Ця методика сприятиме вдосконаленню професійної майстерності екскурсоводів і підвищенню якості екскурсійної діяльності.

Наукова новизна. У статті представлено основні засади та практичні рекомендації щодо використання принципів драматургії для створення індивідуальних текстів екскурсій. Запропоновано авторський метод написання індивідуального тексту екскурсії «Сувій екскурсії». Розроблено рекомендації щодо формулювання фабули, розвитку тематичних ліній та структурування індивідуального тексту як: експозиція, зав'язка, розвиток і перипетії, кульмінація, розв'язка, епілог.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані для підвищення кваліфікації екскурсоводів, зокрема, їхніх компетенцій з розробки маршруту та індивідуального тексту екскурсії. Це має велике значення в екскурсійному обслуговуванні туристів, для яких пізнавальний процес має бути цікавим.

Отримані результати відкривають нові перспективи для вдосконалення якості екскурсійної практики, підвищення рівня емоційного впливу на аудиторію та забезпечення комплексного висвітлення об'єктів показу.

Ключові слова: екскурсія, індивідуальний текст, драматургія, жанр, фабула, композиція, сувій екскурсії, Чернівці.

Korol Oleksandr Dmytrovych,
Doctor of Geography, Associate Professor
Smyk Oksana Stepanivna,
Candidate of Geographical Sciences

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine, e-mail:
o.korol@chnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1114-1090>
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine, e-mail:
o.smuk@chnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8291-1929>

INDIVIDUAL TOUR TEXT AND DRAMATURGY

Purpose. Analyze the application of dramaturgy principles in writing an individual excursion text to make it engaging for tourists. Develop a method for writing an individual excursion text based on dramaturgy principles. Test this method using the example of a sightseeing tour of Chernivtsi.

Methods. The work is based on the excursion method of cognition, which combines the live demonstration of objects with a narrative about them, where the demonstration takes the leading role, while the narration serves as accompaniment. Excursions are viewed as a form of leisure organization for people in the mode of tourists, for whom learning takes place during free time and is combined with recreation. Therefore, the individual excursion text must be engaging.

Results. The main results of this study include the development of a method for writing an individual excursion text based on dramaturgy principles, called the "Excursion Scroll." This method ensures: the logical structure and emotional richness of the text; active engagement of listeners in perceiving the material; and the sequential development of thematic lines along the route. This approach will contribute to improving the professional skills of tour guides and enhancing the quality of excursion activities.

Scientific novelty. The article presents the key principles and practical recommendations for using dramaturgy principles to create individual excursion texts. An original method for writing an individual excursion text, the "Excursion Scroll," is proposed. Recommendations have been developed for formulating the plot, developing thematic lines, and structuring the individual text as follows: exposition, inciting incident, development and complications, climax, resolution, and epilogue.

Practical significance. The research results can be used to improve the qualifications of tour guides,

particularly their competencies in developing excursion routes and individual excursion texts. This is highly significant in excursion services for tourists, where the learning process should be engaging.

The obtained results open new prospects for enhancing the quality of excursion practices, increasing the emotional impact on the audience, and ensuring a comprehensive presentation of the showcased objects.

Key words: excursion, individual text, dramaturgy, genre, plot, composition, excursion scroll, Chernivtsi.

Постановка проблеми. Екскурсійна практика в сучасних умовах потребує інноваційних підходів до створення та подачі інформації, спрямованих на забезпечення високого рівня емоційного залучення та інтересу екскурсантів. Традиційні підходи написання індивідуального тексту базуються на методичній розробці та технологічній карті екскурсії. Більша увагу приділяється маршрутній послідовності, тоді як зробити розповідь екскурсовода цікавою можуть лише принципи драматургії. Всі мистецтва, що базуються на драматургії, вже не одне століття розважають людей у їхній вільний час. Настав час запровадити принцип драматургії і в організації дозвілля людей у модусі туриста, зокрема на екскурсіях.

Актуальність дослідження полягає у розробці підходів до написання індивідуального тексту екскурсії, які б базувалися на принципах драматургії, зокрема шляхом застосування таких інструментів, як побудова тематичних ліній та їхнє переплетіння для єдності дії, структурування тексту екскурсії на основі драматургічної композиції для утримання інтересу та створення емоційного ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження свідчать про зростаючий інтерес до драматургічних принципів у створенні індивідуальних текстів для екскурсій. Екскурсійні тексти будуються з урахуванням послідовності маршруту. Чіткий розподіл інформації між зупинками забезпечує гармонійне поєднання розповіді та демонстрації об'єктів.

У галузі екскурсійної діяльності є чимало вчених, які зробили вагомий внесок у дослідження теорії та практики екскурсій. Зокрема, ці питання представлені у працях О.О. Любіцевої (2008), О.Д. Короля (2016, 2019), М.П. Мальської (2008), О.О. Бейдика (2006, 2018), М.М. Покологна (2017) та ін. Ці вчені зробили значний внесок у теоретичну та практичну базу екскурсійної діяльності, і їхні роботи є важливими джерелами для досліджень у цій галузі.

Формулювання цілей статті. Проаналізувати застосування принципів драматургії у написанні індивідуального тексту екскурсії з метою зробити його цікавим для туриста. Розробити метод написання індивідуального тексту екскурсії на основі принципів драматургії. Апробувати цей метод на прикладі оглядової екскурсії Чернівцями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екскурсійна практика виходить із того, що основою розповіді екскурсовода є індивідуальний текст, який вибудовується в маршрутній послідовності з розподілом матеріалу відповідно до зупинок і об'єктів показу. Індивідуальний текст – це те, що говорить екскурсовод, занотоване на папері. Оскільки розповідь, у свою чергу, підпорядковується показу, то текст має охоплювати питання, в яких висвітлюються об'єкти та пов'язані з ними події.

Застосування принципів драматургії при написанні індивідуального тексту зумовлене необхідністю зробити екскурсію цікавою. Насамперед розповідь екскурсовода повинна відповідати головному правилу драматургії – «єдність дії». Те, про що йдеться, має складатися з моментів, які не лише йдуть один за одним у часі (хронологічно), але й пов'язані між собою причинно-наслідковими зв'язками. Правилу єдності дії не суперечить наявність кількох сюжетних ліній або навіть паралельних дій. Однак повинен виділятися один головний сюжет (фабула), а окремі сюжетні лінії мають переплітатися та рухати вперед фабулу.

Такий підхід цілком вкладається в поняття оглядової екскурсії, в якій окремі сюжетні лінії можуть вибудовуватися навколо певної теми. Отже, при укладанні індивідуального тексту екскурсії пропонується виділяти окремі тематичні лінії, що, як правило, присвячуються одноплановим об'єктам і характеризуються послідовним логічним або хронологічним зв'язком ключових подій. Ці тематичні лінії повинні переплітатися, тобто якась подія в одній із них має спричинити зміни в іншій тематичній лінії.

Для дотримання єдності дії в оглядових екскурсіях запропонована авторська методика «Сувій екскурсії» (Король О.Д., 2016). У ньому в табличній формі по горизонталі розгортаються основні тематичні лінії, наприклад для Чернівців – це будуть: історична, архітектурна, етнорелігійна та мистецтвознавча (див. табл. 1). Кожна з них зліва направо повинна розвиватися, тобто мінятися на краще та/або на гірше. Зокрема, архітектурна тематична лінія розвивається від простого до складного – від дерев'яної церкви хатнього типу Св. Миколая, до архітектурного ансамблю

Резиденції буковинських митрополитів. Етнорелігійна тематична лінія спочатку розвивається прогресивно: від двох автохтонів (русинів і молдован) до п'ятих етнічних громад, кожна з яких на початку ХХ ст. мала свій Народний дім, а разом вони утворювали в Чернівцях унікальну полікультурну атмосферу, відому своєю толерантністю. З початком ІІ світової війни ця етнорелігійна тематична лінія через репатріацію всього німецького населення позначається змінами на гірше.

Сувій оглядової екскурсії по Чернівцях

Маршрут		Турецька площа		
Тематичні лінії	Історична	2-га пол. ХІІ ст. Галицькі князі збудували на лівому березі річки Прут фортецю Черн, біля якої виникло місто. Від назви цієї фортеці походить назва «Чернівці». 1259 р. Татарський воєвода Бурундай зажадав від князя Данила Романовича зруйнувати всі фортеці Галицької Русі. Фортеця Черн перестала існувати. Місто поступово спустіло	XIV ст. Місто оживає на правому березі річки Прут у складі Молдовської держави. Через місто проходив важливий торговельний шлях із Молдови до Польщі. У Чернівцях була митниця. 1408 р. у грамоті молдовського господаря О. Доброго уперше згадується назва міста	1) Після падіння Константинополя Туреччина поширила свій вплив на Молдавське князівство. Тожу 1526 р. Чернівці опинилися в Османській імперії. Турки загалом прихильно ставилися до євреїв
	Архитектура			3) У ХVІІІ ст. Чернівці були містом трьох площ, трьох церков і однієї синагоги. Усі три церкви були хатнього типу, який притаманний лише Буковині. Крім того, у місті було близько 200 дворів
	Етнорелігійна			2) Чимало євреїв, ховаючись від переслідувань, знайшли на Буковині прихисток. На початку ХVІІІ ст. у Чернівцях вони вже утворили кагал. На той час тут жили православні українці та румуни, які були аборигенами
	Мистецтво-знавча			
Міфи та легенди				
	Об'єкти	Фортеця «Черн» (портфель екскурсовода)	Грамота О. Доброго (портфель екскурсовода)	Миколаївська церква (портфель екскурсовода)

Маршрут	Турецька площа	Колишня площа Святого Хреста	
		1) В ході чергової російсько-турецької війни 1768-1774 р. Чернівці та Буковина були зайняті російськими військами. Користуючись історичною ситуацією, австрійці захабар «відкупили» цю територію в російського генерала Румянцева	1) 1786 року Чернівці відвідав австрійський імператор Йосиф II, який розпорядився спорудити мурований храм. Він прогулювався на південну околицю міста, де запропонував створити майдан
Тематичні лінії	Історична	2) Турки приділяли велику увагу впорядкуванню джерел питної води, тож вони залишили по собі Турецьку криницю, яка є найдавнішою комунальною спорудою міста. Вони також збудували міст	2) 1787 року на виділені цісарем гроші розпочалося будівництво костелу Воздвиження Святого Хреста, яке тривало аж 27 років. Костел збудовано у стилі класицизм
	Архitekтурна	3) Криниця довгий час була місцем, де православні християни святкували Водокрещення. Воду з джерела брали також для єврейської мікви – ритуального басейну юдеїв	3) Поруч із римо-католиками в костелі Воздвиження Святого Хреста поперевах молилися греко-католики та вірменокатолики, які облаштували тут свої вівтарі
	Місцевознавча	4) З Турецькою криницею пов'язана легенда про кохання турецького паші до простої української дівчини	2) За переказами «дім-корабель» збудували два брати, що тужили за морем
	Міфи та легенди	Турецька криниця, Турецький міст	Дім-корабель
	Об'єкти показу	Генеральський дім	костел Воздвиження Святого Хреста

Тематичні лінії в сувої екскурсії мають не лише розвиватися, але переплітатися, що проявляється у вертикальних причинно-наслідкових зв'язках. Саме тому окремі ключові події в комірках таблиці пронумеровані відповідно до послідовності їх висвітлення. Наприклад, розповідь на колишній площі Св. Хреста розпочинається з такої історичної події, як чергова російсько-турецька війна 1768-1774 рр., унаслідок якої Чернівці та Буковина увійшли до Австрійської імперії. Для першої адміністрації, яка була військовою, будується Генеральський дім, тобто змінюється архітектура міста. Ця історична подія також вплинула на етнорелігійну тематичну лінію, адже Буковину заселяють австрійці, які були католиками, а з Галичини приїждять поляки. Подальший ланцюжок подій зумовлений тим, що новоспечена католицька громада міста не мала свого храму, та спровокований приїздом у 1786 р. до Чернівців австрійського імператора Йосифа II, що, до речі, теж сталося не випадково, адже він приїхав на оглядини своїх нових земель. Імператор розпорядився спорудити в Чернівцях мурований Костел і виділив на це кошти. Це вплинуло на розвиток архітектурної тематичної лінії. Не слід упускати й того, що в цей момент не має значення, але може знадобитися згодом. Так, розповідь на колишній площі Св. Хреста про те, як імператор Йосиф II прогулювався на південну околицю міста, де запропонував створити головний майдан, ніби і не потрібна в цей момент, але вона буде згадана через деякий час на Центральній площі Чернівців (Король О.Д., 2016).

Розгортання певної тематичної лінії на оглядовій екскурсії не відбувається безперервно. На

деякий час вона ніби ставиться на паузу, а увага приділяється розкриттю іншої теми. На певній зупинці маршруту можуть розкриватися не всі, а лише кілька тем. Тобто на якійсь вулиці чи площі розповідь може бути присвячена лише тематичним лініям, які пов'язані з розташованими тут екскурсійними об'єктами. Це означає, що на кожній зупинці (локації) маршруту екскурсовод повинен чітко знати, які саме тематичні лінії він тут розгортатиме.

Екскурсія не лише повинна бути цікавою, вона також має викликати в людей емоції та співпереживання. Прийоми драматургії не одну сотню років успішно справляються із цим. Тому варто їх залучати до розробки екскурсії, зокрема до написання індивідуального тексту. Насамперед слід хоча б приблизно визначити жанр розповіді екскурсовода, адже саме він визначатиме, які головні емоції мають з'являтися під час та залишатися по завершенні екскурсії (Король О.Д., 2019).

Жанр – це спосіб художнього заострення, набір умов, що визначають, які емоції домінуватимуть. Визначення жанру прийшло із практики театру, де давно існують трагедія, комедія, драма, мелодрама, водевіль, фарс та ін. Часто можна зустріти подвійне визначення жанру: історична драма. Саме останній може бути взятий за основу для оглядової екскурсії по Чернівцях.

Драма займає проміжне місце між трагедією і комедією, які показують життя дещо однобічно. Драма змальовує дійсність ширше, бо включає як трагічне, так і комічне. Трагічне на оглядовій екскурсії Чернівцями буде пов'язане із двома світовими війнами: перша призвела до розпаду Австро-угорської імперії та румунізації Буковини, а друга позначилася комуністичною катастрофою, після якої унікальна багатонаціональна атмосфера Чернівців була назавжди втрачена. Комічне в розповіді екскурсовода вибудовуватиметься навколо відомого гасла чернівчан «живи сам і дай жити іншим», яке деякою мірою мало єврейський «присмак», адже іудейська громада в місті була найбільшою. При цьому згідно із жанром драми, усе нище подається без комедійного заострення.

Наступний крок у розробці індивідуального тексту, що можна запозичити із драматургії, – це формулювання фабули екскурсії. Фабула є квінтесенцією головного сюжету, що у причинно-хронологічній послідовності кількома реченнями описує ключові події та обставини, в яких вони відбуваються. Фабулу оглядової екскурсії по Чернівцях можна сформулювати так: невеличке містечко, що спочатку було давньоруської фортецею, а потім перетворилося на митний пункт на північній околиці Молдавського князівства, жило нічим не примітним життям. Аж допоки з примхи долі та за «хабар» Чернівці не опинилися під Австрійською короною. Відтоді місто швидко розвивається та перетворюється на «корабель задоволень з українською командою, німецькими офіцерами і єврейськими пасажирами на борту», на якому вміли жити самі та давали жити іншим. Але під час першої світової війни цей «корабель» отримав пробоїну, хоча й залишився на плаву під румунським прапором. Однак ніщо вже не врятує багатонаціональні Чернівці від комуністичної катастрофи, яка наближалася із другою світовою війною (Король О.Д., 2016).

Викликати та утримати інтерес на екскурсії, породити емоційний відгук (співпереживання) допоможе побудова розповіді екскурсовода згідно із композицією драматургічного твору, яка складається з експозиції, зав'язки, після якої розвиваються основні дії аж до кульмінації та розв'язки.

Експозиція – це уведення в обставини та ситуацію, знайомство з головними героями твору, позначення існуючих між ними зв'язків і протиріч. Експозиція на оглядовій екскурсії Чернівцями матиме місце на початку маршруту – на Турецькій площі. Її можна побудувати на основі опису Чернівців тих часів, який у липні 1762 р. залишив у своєму щоденнику чернець-єзуїт Й. Боскович: «населення міста складалося з православних та євреїв, які мешкали у 200 хатинах. У Чернівцях було три дерев'яні православні церкви, а також діяла дерев'яна синагога, а самі євреї жили кагалом». При цьому показ портфелю екскурсовода з дерев'яною церквою Св. Миколая має створити враження відсталості Чернівців тих часів. Адже храми в тодішніх поселеннях, як правило, були найбільшими спорудами. Тож хатній тип дерев'яної церкви промовисто засвідчить те, як жили городяни. В історичній ситуації в експозиції варто робити акцент на Російсько-Турецьких війнах XVIII ст., адже через них у Чернівцях був розквартирований турецький гарнізон і, власне, з'явилися об'єкти Турецької площі. Крім того, в ході чергової війни 1768-74 рр. Буковина відійшла до Австрійської імперії, саме із цією подією буде пов'язана зав'язка в розповіді екскурсовода.

Після експозиції йде зав'язка – ключова подія, яка змінює подальше життя героїв драматургічного твору, власне з неї розпочинається розвиток головного сюжету. Маршрут оглядової екскурсії по Чернівцях пролягає старим містом, яке в основному забудовувалося за часів Австро-угорської імперії. Саме за цих часів і розквітлі Чернівці та сформувалася багатонаціональна толерантна атмосфера. Тож на початок австрійської доби в історії Чернівців припадатиме зав'язка,

а робитиметься вона на колишній площі Св. Хреста. Як вже зазначалося, зав'язка відбуватиметься в контексті Російсько-Турецької війни 1768-74 рр., а ключовою подією може бути змова між Австрією та Росією за спиною Туреччини про передачу Буковини, яка не відбулася би без хабара – золотої табакерки з діамантами, яку отримав від австрійців генерал Фельдмаршал Румянцев.

Після зав'язки починають розвиватися основні дії. Відповідно до жанру історичної драми та фабули екскурсії, основна розповідь про Чернівці присвячуватиметься таким подіям: трагічним – пов'язаним, насамперед, із двома світовими війнами; комічним подіям, які відбувалися на чернівецькому «кораблі задоволень під австрійським прапором». Міжвоєнний період XX ст. позначається наростанням трагічної ситуації (згущаються фарби), аж до катастрофи другої світової війни, яка, до речі, може бути кульмінацією.

Для утримання інтересу в цій частині композиції екскурсії можна використовувати такі прийоми розвитку сюжету, як колізії та перипетії. Під колізією (лат. *collisio* – зіткнення) розуміють один із чергових поворотів сюжету, викликаних конфліктом інтересів діючих осіб, зокрема героя та антигероя. Перипетії ж змінюють життя героя через обставини та перешкоди, що несподівано виникають. Отже, екскурсоводові при написанні індивідуального тексту, за можливості, варто вибудовувати окремі питання, як-от колізії чи перипетії.

Наприклад, така трагічна подія, як перша світова війна, завершилася розвалом Австро-угорської імперії, через що Буковина відійшла до Румунії. Внаслідок насильницької румунізації, виникає конфлікт між румунською владою та іншими національними громадами. За цієї історичної ситуації виникає чимало колізій. Зокрема, неабиякий інтерес викликає розповідь екскурсовода на Центральній площі про те, як студенти-українці купили в якогось чоловіка фіру сіна та й попросили його: «Вуйку, це сіно треба скидати на площі перед биком, бо худоба хоче їсти...». А бик той був частиною румунського пам'ятника «Возз'єднання», який з тильного боку біля підніжжя монумента топтав двоголового австрійського орла. Вуйкові все одно, де скидати, добре, що файно заплатили. Як добрий господар він ще й відро з водою залишив. Як поїсть худібка, щоб мала чим запити. Як згадують старожили і пише німецький історик Вагнер, сміху було не тільки на всі Чернівці – на всю Буковину. Жандарми з ніг збилися, шукаючи, хто ж це насмілився так осмішити гоноровий символ королівської влади.

Кульмінація драматургічного твору відбувається наприкінці розвитку сюжету, коли напруга стає найбільшою, а головна перешкода переборюється або герой зазнає поразки. З цього моменту настає розв'язка – кінець конфлікту, інтриги тощо. Хоча легкі побічні колізії ще можуть виникати, в цілому після розв'язки сюжет вичерпаний, а всі основні події добігли кінця.

Кульмінацією на оглядовій екскурсії по Чернівцях може бути початок другої світової війни, коли, згідно з нацистсько-радянським пактом Молотова-Ріббентропа, Північна Буковина з Чернівцями відійшла від Румунії до Радянської України. Відповідно до цього пакту, з Чернівців було репатрійоване майже все етнічне німецьке населення, що завдало місцевому поліетнічному колориту непоправної шкоди, а соціально-економічні перетворення радянської влади «пустили на дно чернівецький корабель задоволень».

Розпочати цю трагічну розв'язку можна біля німецького Народного дому на вулиці О. Кобилянської з історії про репатріацію німців до «історичної батьківщини». Нагнітання трагічної ситуації продовжиться біля Кафедрального собору Св. Духа розповіддю про войовничий атеїзм, зокрема про знищення поховання митрополита Є. Гакмана та зникнення його тіла. А завершити цю трагічну сторінку в історії Чернівців можна на Соборній площі під час огляду монумента воїнам Червоної армії або біля решток пам'ятника «Чорний Орел».

Але не варто завершувати екскурсію «мінорною нотою». Для цього на оглядовому маршруті по Чернівцях залишається Театральна площа, де можна зробити епілог.

Епілог у драматургічному творі – це заключна частина композиції, яка завершує його в цілому (а не лише сюжетну лінію). Це така собі післямова, в якій підводяться підсумки. Зокрема, в загальних рисах говориться про те, що було далі, адже життя головних героїв після розв'язки могло мати продовження.

Епілог на оглядовій екскурсії Чернівцями може бути присвячений тому, як городяни, всупереч ідеологічному тиску та радянській пропаганді, спромоглися зберегти та передати наступним поколінням ту провінційну шляхетність, любов до мистецтв і підприємницький хист, які були тут колись. Тож не даремно Буковинський край такий багатий на таланти, імена яких можна побачити на алеї зірок на Театральній площі. А з незалежністю України в Чернівцях прокинувся дух підприємництва, який колись наповнював стіни Торгово-промислової палати (Король О.Д., 2019).

Висновки. Створення індивідуального тексту екскурсій на основі принципів драматургії є ефективним підходом до утримання інтересу туристів та здійснення емоційного впливу на них.

Утримання інтересу та емоційний вплив здійснюється на екскурсії через розвиток тематичних ліній та їхнє переплетіння для єдності дій; структурування індивідуального тексту екскурсії на основі драматургічної композиції.

Запропоновані підходи до написання індивідуального тексту екскурсії реалізовані в методі «Сувій екскурсії», що був апробований на прикладі м. Чернівці. Застосування цього методу є складним, потребує значного екскурсійного досвіду та знань, але виводить роботу екскурсовода на новий рівень. Метод «Сувій екскурсії» можна розглядати як сучасну альтернативу технологічній карті та методичній розробці екскурсії, що успадковані з минулого.

Результати даного дослідження можуть бути використанні для підвищення кваліфікації екскурсоводів, зокрема, їхніх компетенцій з розробки маршруту та індивідуального тексту екскурсії.

Список використаних джерел

- Бабаричка, В.К., Короткова, А.Я., Малиновська О.Ю., 2007. Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посібник. Київ: Альтерпрес.
Король, О.Д., 2016. Організація екскурсійних послуг в туризмі: Чернівці: ЧНУ.
Король, О.Д., 2019. Методичні підходи до розробки маршруту та програми екскурсійного туру на прикладі Буковини: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи». Збірник наукових праць. – Суми, 25–29.
Леоненко, Н.А., 2019. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ.
Любіцева, О. О. 2008. Методика розробки турів: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Альтерпрес.
Мальська, М.П., Бордун, О.Ю. 2010. Планування туристичної діяльності: підручник. Київ : Знання.
Поклодніа, М.М.. 2017. Організація екскурсійної діяльності : Підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова.
Слатвінська, Л.А. 2022. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Візаві.
Торяник, В.М., Хридоchкін, А.В., Джинджоян, В.В. 2022. Екскурсологія: підручник. Дніпро: ДГУ.
Федорченко, В.К., Костоюкова, О.М., Дьорова Т.А., Олексійко, М.М. 2004. Історія екскурсійної діяльності в Україні :навч. посібник. Київ: Кондор.
Чагайда, І.М., Грибакова С.В. 2004. Екскурсознавство: навч. посібник . Київ: Кондор.

References

- Babarytska, V.K., Korotkova, A.Ya., Malynovska O.Yu., 2007. Ekskursoznavstvo i muzeieznnavstvo (Excursion studies and museology): navch. posibnyk. Kyiv: Alterpres (In Ukrainian).
Korol, O.D., 2016. Orhanizatsiia ekskursiinykh posluh v turyzmi (Organization of excursion services in tourism): navch. posib. Chernivtsi: ChNU (In Ukrainian).
Korol, O.D., 2019. Metodychni pidkhody do rozrobky marshrutu ta prohramy ekskursiinoho turu na prykladi Bukovyny (Methodical approaches to the development of the route and excursion tour program on the example of Bukovyna): Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii «Industriia turyzmu ta hostynnosti: dosvid, problemy, perspektyvy». Zbimyk naukovykh prats. – Sumy, 25–29 (In Ukrainian).
Leonenko, N.A., 2019. Orhanizatsiia ekskursiinoi diialnosti (Organization of excursion activities): konspekt lektzii. Kh.: NUTSZU (In Ukrainian).
Liubitseva, O. O. 2008. Metodyka rozrobky turiv (Methodology of development of tours): navch. posib. 2-e vyd., pererob. i dop. Kyiv : Alterpres (In Ukrainian).
Malska, M.P., Bordun, O.Yu. 2010. Planuvannia turystychnoi diialnosti (Planning of tourist activities): pidruchnyk. Kyiv : Znannia (In Ukrainian).
Pokolodna, M.M.. 2017. Orhanizatsiia ekskursiinoi diialnosti (Organization of excursion activities): Pidruchnyk. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova (In Ukrainian).
Slatvinska, L.A. 2022. Orhanizatsiia ekskursiinoi diialnosti (Organization of excursion activities) : navch. posib. / MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t imeni Pavla Tychny. – Uman : Vizavi (In Ukrainian).
Toriaynk, V.M., Khridochkin, A.V., Dzhyndzhoian, V.V. 2022. Ekskursolohiia (Excursology): pidruchnyk. Dnipro: DHU (In Ukrainian).
Fedorchenko, V.K., Kostiukova, O.M., Dorova T.A., Oleksiiko, M.M. 2004. Istoriia ekskursiinoi diialnosti v Ukraini (History of excursion activities in Ukraine) :navch. posibnyk. Kyiv: Kondor (In Ukrainian).
Chahaida, I.M., Hrybakova S.V. 2004. Ekskursoznnavstvo (Excursion studies): navch. posibnyk . Kyiv: Kondor (In Ukrainian).

Отримано редакцією журналу / Received: 28.02.25

Прорецензовано / Revised: 15.03.25

Схвалено до друку / Accepted: 24.03.25